

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział XVII Karny - Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Sławomir Olejnik

Sędziowie: SSO Justyna Andrzejczak (spr.)

SWSO Wojciech Wierzbicki

Protokolant: apl. sędz. Paulina Matysiak

Przy udziale Prokuratora Agnieszki Hildebrandt

po rozpoznaniu dnia 7 października 2015 roku

sprawy **A. I.**

oskarżonego z art. 286 par. 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 02.02.2015 r., wydanego w sprawie o sygn. VIII K 1078/13,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu.

Wojciech Wierzbicki Sławomir Olejnik Justyna Andrzejczak

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Poznań Grunwald i Jeżyce w Poznaniu wyrokiem z dnia 2 lutego 2015 roku, sygn. akt VIII K 1078/13, uznał oskarżonego A. I. za winnego przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (k. 164-165).

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wniósł obrońca oskarżonego, zaskarżając go w całości na korzyść oskarżonego i wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie niniejszej sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji (k. 178#188).

Sąd Odwoławczy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonego okazała się o tyle zasadna, że doprowadziła do wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

Rozpoznając sprawę w granicach określonych treścią przepisu art. 433 § 1 k.p.k. Sąd Okręgowy stwierdził, że w przedmiotowej sprawie zachodzi bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w treści art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k., a mianowicie, że sprawa rozpoznana została pod nieobecność oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa. W konsekwencji powyższego, niezależnie od granic zaskarżenia zakreślonych treścią środka odwoławczego, jak również słuszności podniesionych w nim zarzutów, Sąd Odwoławczy zobowiązany był uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu.

Z uwagi na charakter występkę zarzucanego oskarżonemu A. I. w akcie oskarżenia, postępowanie przygotowawcze w niniejszej sprawie prowadzone było w formie dochodzenia. W sprawie tej spełnione jednocześnie zostały przesłanki warunkujące dopuszczalność rozpoznania sprawy w postępowaniu uproszczonym (art. 469 k.p.k.), zarówno od strony formalnej z uwagi na formę postępowania przygotowawczego, jak i od strony materialnej, bowiem forma dochodzenia odpowiadała wymogom ustawowym przewidzianym dla tego trybu postępowania. Jednakże z uwagi na zaistniałą w dniu 7 lipca 2014 r. konieczność odroczenia rozprawy głównej do dnia 17 września 2014 r., Sąd Rejonowy zgodnie z treścią art. 484 § 2 k.p.k. zobowiązany był w dalszym ciągu prowadzić sprawę według przepisów o postępowaniu zwyczajnym.

Oskarżony w toku postępowania przed Sądem I instancji nie stawiał się na pierwszy termin rozprawy wyznaczony na dzień 7 lipca 2014 r., przy czym brak było dowodu powiadomienia oskarżonego o terminie. W związku z powyższym stosownie do treści art. 117 § 2 k.p.k., w dniu tym nie przeprowadzono żadnych czynności, a rozprawę odroczone do dnia 17 września 2014 r. Oskarżony stawiał się na kolejnym terminie rozprawy w dniu 17 września 2014 r. i złożył wyjaśnienia. Kolejny termin rozprawy został wyznaczony na dzień 3 listopada 2014 r., przy czym oskarżony będąc obecnym przy jej odraczaniu przyjął termin do wiadomości. Prawidłowo powiadomiony oskarżony nie stawiał się na kolejnym terminie w dniu 3 listopada 2014 r. W dniu tym Sąd Rejonowy po raz kolejny wydał postanowienie o odroczeniu rozprawy do dnia 15 grudnia 2014 r. Z wydanego przez Sędziego Przewodniczącego zarządzenia, jak również z akt sprawy nie wynika jednak, aby oskarżony A. I. został o kolejnym terminie powiadomiony (w zarządzeniu nie wskazano o konieczności powiadomienia oskarżonego; w aktach brak stosownego zawiadomienia, jak również zwrotnego poświadczenia odbioru zawiadomienia przez oskarżonego). Na rozprawie w dniu 15 grudnia 2014 r., Sąd wydał w oparciu o art. 376 § 2 k.p.k. postanowienie o prowadzeniu rozprawy w dalszym ciągu pomimo nieobecności oskarżonego, powołując się na okoliczność, iż oskarżony po złożeniu wyjaśnień, został prawidłowo zawiadomiony o terminie rozprawy i nie stawiał się na nią bez usprawiedliwienia. Następnie, procesując pod nieobecność oskarżonego, Sąd Rejonowy na terminie tym przeprowadził czynności dowodowe w postaci przesłuchania świadków. Następnie Sąd Rejonowy odroczył rozprawę do dnia 2 lutego 2015 r., przy czym również w wydanym zarządzeniu pominął powiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy, w konsekwencji czego zawiadomienie nie zostało wysłane do oskarżonego. Na rozprawie w dniu 2 lutego 2015 r. Sąd I instancji tym razem opierając się na treści art. 479 § 1 k.p.k. postanowił prowadzić postępowanie bez udziału oskarżonego, wskazując iż oskarżony, któremu doręczono wezwanie, nie stawiał się na rozprawę główną. Na tym terminie Sąd Rejonowy pod nieobecność oskarżonego przesłuchał świadka oraz uznał za ujawnione dowody w postaci dokumentów, po czym zamknął przewód sądowy, udzielił głosu stronom i wydał wyrok, w którym uznał A. I. za winnego zarzucanego mu występkę.

Mając na uwadze wskazane powyżej okoliczności, Sąd Odwoławczy stwierdził, że prowadząc postępowanie w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy naruszył przepisy procesowe.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że rozpoznając sprawę według przepisów o postępowaniu zwyczajnym, Sąd I Instancji zobowiązany był zapewnić udział oskarżonego w postępowaniu. Jak bowiem wynika z treści art. 374 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., stan prawny obowiązujący w toku procedowania przez Sąd I instancji przewidywał obowiązkową obecność oskarżonego na rozprawie, dopuszczając wyjątek od tej zasady w sytuacjach, gdy ustawa stanowi inaczej. Okoliczności pozwalające na prowadzenie rozprawy bez udziału oskarżonego ustawodawca przewidział w treści art. 375-377 k.p.k., przy czym w niniejszej sprawie na terminach rozprawy w dniach 15 grudnia 2014 r. i 2 lutego 2015 r. nie zachodziła żadna z wyszczególnionych w tych przepisach przesłanek. Z akt sprawy, a w szczególności z protokołów rozprawy (k. 148-150, 156-158) nie wynika bowiem, aby oskarżony nie stawiał się na niej z powodu wprawienia się ze swej winy w stan niezdolności do udziału albo nie uczestniczył w rozprawie po tym jak oświadczył, że nie weźmie w niej udziału, bądź jego niestawiennictwo było efektem uniemożliwienia przymusowego doprowadzenia go na rozprawę. Co więcej, dostrzeżony brak obecności oskarżonego na terminie rozprawy był spowodowany zaniechaniem, jakiego dwukrotnie dopuścił się Sąd Rejonowy, w ogóle nie zawiadamiając oskarżonego o wyznaczonych terminach rozpraw, wbrew przepisom procesowym, które nakładały na Sąd obowiązek wezwania oskarżonego na termin rozprawy. W szczególności zgodnie z art. 117 § 1 i 2 k.p.k., uprawnionego do wzięcia udziału w czynności procesowej zawiadamia się o jej czasie i miejscu, chyba że ustawa

stanowi inaczej, przy czym czynności nie przeprowadza się, jeżeli osoba uprawniona nie stawiła się, a brak dowodu, że została o niej powiadomiona. Co więcej, kodeks postępowania karnego w przepisie art. 353 § 1 statuuje wymóg, aby pomiędzy doręczeniem zawiadomienia a terminem rozprawy głównej upłynął okres co najmniej 7 dni. Przede wszystkim jednak należy raz jeszcze podkreślić, że z uwagi na tryb postępowania zgodnie z przepisem art. 374 § 1 k.p.k., obecność oskarżonego na rozprawie głównej była obowiązkowa, a zatem Sąd miał obowiązek wezwać oskarżonego na rozprawę.

Wskazać należy, że w niniejszej sprawie brak było na terminie rozprawy w dniu 15 grudnia 2014 r. podstaw do dalszego jej prowadzenia z uwagi na powołane przez Sąd Rejonowy okoliczności z art. 376 § 2 k.p.k. Wprawdzie spełniona została przesłanka złożenia przez oskarżonego A. I. wyjaśnień, jednakże oskarżony nie został zawiadomiony o terminie rozprawy odroczonej. Należy podkreślić, że w sprawie nie doszło do omyłkowego uznania, że dochowana została procedura doręczenia oskarżonemu zawiadomienia o rozprawie, lecz że naruszenie procedury przez Sąd I instancji było bardziej rażące, a to z uwagi na całkowite zaniechanie wysłania do oskarżonego zawiadomienia. Powyższe powodowało, że Sąd Rejonowy nie był uprawniony do przyjęcia stanowiska, że oskarżony został prawidłowo zawiadomiony o terminie rozprawy i tym samym niedopuszczalne było prowadzenia rozprawy w dalszym ciągu pomimo nieobecności oskarżonego. Taka sama sytuacja zaistniała na terminie rozprawy w dniu 2 lutego 2015 r., przy czym Sąd Rejonowy uznając, że może prowadzić postępowanie bez udziału oskarżonego, zupełnie bezpodstawnie powołał się na przepis art. 479 § 1 k.p.k. Przepis ten dotyczy bowiem postępowania uproszczonego, a w przedmiotowej sprawie w związku z odroczeniem rozprawy, postępowanie już od dnia 17 września 2014 r. toczyło się w trybie zwyczajnym. Jednocześnie, abstrahując od błędnego wskazania powyższego przepisu jako podstawy procedowania pod nieobecność oskarżonego, niedopuszczalne było prowadzenie rozprawy pod nieobecność oskarżonego z uwagi na ponowne zaniechanie przez Sąd powiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy. Uchybienie to było tym bardziej znaczące, że na tym terminie rozprawy Sąd Rejonowy zamknął przewód sądowy, udzielił głosu stronom i wydał wyrok skazujący.

W postępowaniu zwyczajnym obecność oskarżonego w toku całej rozprawy głównej jest obowiązkowa, a zarazem stanowi jednocześnie jego prawo. Nieobecność oskarżonego w sytuacji gdy jest ona obowiązkowa, nawet wtedy, gdy dotyczy tylko części rozprawy, stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. (por. orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach: III KR 243/82, OSNPG 1983, nr 4, poz. 45; IV KK 143/02, LEX nr 54409; V KK 15/04, LEX nr 109510), chyba że zapadł wyrok niewinniający (por. orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach: I KZP 14/91, OSNKW 1992, nr 1-2, poz. 11; IV KK 143/02, Prok. i Pr. 2003, nr 1, poz. 15). W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy przeprowadził pod nieobecność oskarżonego praktycznie całe postępowanie dowodowe, uniemożliwił mu zajęcie stanowiska podczas głosów stron, a nadto wydał wyrok skazujący. Skoro oskarżony nie został powiadomiony o terminach rozprawy, zwłaszcza w sytuacji, gdy jego obecność była obowiązkowa, to prowadzenie rozprawy pod jego nieobecność naruszało przepis art. 374 § 1 k.p.k. Naruszenie obowiązków zapewnienia oskarżonemu możliwości osobistego uczestniczenia w rozprawie głównej, które w konsekwencji doprowadziło do ograniczenia prawa oskarżonego do udziału w przeprowadzaniu dowodów i realizowaniu prawa do obrony z art. 6 k.p.k., należy ocenić jako uchybienie o charakterze rażącym, stanowiące bezwzględną przyczynę uchylenia wyroku, o której mowa w przepisie art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.

Na marginesie należy wskazać, że nawet gdyby postępowanie dotyczyło się w trybie uproszczonym, z powodu całkowitego braku wysłania do oskarżonego zawiadomienia o terminie rozprawy, doszłoby do naruszenia przepisów procesowych, przede wszystkim ograniczających korzystanie oskarżonego z prawa do obrony, przy czym niewątpliwym jest że przeprowadzenie przewodu sądowego pod nieobecność oskarżonego bez powiadamiania go o terminach rozpraw mogło mieć wpływ na treść wydanego wyroku. Naruszenie przepisów dotyczących doręczeń, nawet w sytuacji, gdyby obecność oskarżonego nie była obowiązkowa, może prowadzić do konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, skoro w przypadku nieprawidłowego zawiadomienia czynności nie przeprowadza się (art. 117 § 2 k.p.k.), co również stanowiłoby podstawę do uchylenia zaskarżonego wyroku z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Reasumując, podkreślić należy, że udział oskarżonego w rozprawie głównej co do zasady jest obowiązkowy (art. 374 § 1 k.p.k.), a rozpoznanie sprawy bez podjęcia nawet próby powiadomienia go o terminach rozprawy, naruszało przysługujące oskarżonemu gwarancje procesowe i wymagało uchylenia orzeczenia obciążonego bezwzględna przyczyną odwoławczą z przepisu art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k., bez potrzeby badania wpływu tej wady na treść zaskarżonego orzeczenia.

Na marginesie wskazać należy, iż Sądowi odwoławczemu znane jest stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 9 lipca 2015 r., III K.K. 375/14, jednak nie może się z nim zgodzić, bowiem bezwzględne przesłanki odwoławcze niewątpliwie należy badać na moment procedowania sądu.

Charakter stwierdzonego naruszenia, determinujący konieczność uchylenia wyroku, a w konsekwencji powtórzenia postępowania dowodowego, skutkowało w myśl dyrektyw zawartych w przepisie art. 436 k.p.k. odstąpieniem przez Sąd Odwoławczy od rozpoznawania zarzutów apelacji, z uwagi na to, że stały się one bezprzedmiotowe.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Odwoławczy na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu Poznań – Nowe Miasto i Wilda do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I Instancji będzie zobowiązany przeprowadzić postępowanie w sposób, który nie będzie uchybiał obowiązującym przepisom postępowania i w oparciu o zgromadzony w toku tego postępowania materiał dowodowy wydać rozstrzygnięcie.

Wojciech Wierzbicki Sławomir Olejnik Justyna Andrzejczak